

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozhodl samosoudkyní JUDr. Martinou Radkovou v právní věci žalobce **J. R.**, bytem v O., B. 52, zast. JUDr. Erikem Orletem, advokátem se sídlem v Olomouci, tř. Svobody 2, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem v Praze, Křížová 25, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 27. 6. 2011, čj. XXX, ve věci doplatku důchodu,

takto:

I. Žaloba **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

III. Ustanovenému advokátu JUDr. Erikovi Orletovi **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 5.082 Kč, která mu bude vyplacena k jeho rukám do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Krajského soudu v Ostravě.

Odůvodnění:

[1] Žalobce podal v zákonné lhůtě žalobu proti shora označenému rozhodnutí žalované, kterým byly zamítnuty námitky žalobce a potvrzeno rozhodnutí žalované ze dne 16. 5. 2011. Posledně jmenovaným rozhodnutím žalovaná zamítla žádost

žalobce o přiznání doplatku důchodu od 24. 11. 2002 do 31. 12. 2005 pro nesplnění podmínek ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb.

[2] Žalobce ve své žalobě namítal, že celý život řádně platil sociální pojištění a nakonec mu byl důchod chybně vypočten, nikoli vinou žalobce. Žalobce se cítil poškozen a žádal vrátit dlužnou částku. Žalobce popsal skutkové okolnosti a především uvedl, že pobíral od 24. 11. 2002 invalidní důchod, od 25. 11. 2006 starobní důchod a když zjistil, že jeho důchod je nízký, dostavil se na Okresní správu sociálního zabezpečení v Olomouci, kde mu pracovnice po nahlédnutí do spisu hned sdělila, že důchod byl žalobci chybně vypočten bez dokladu o studiu na střední škole, který po žalobci však nikdo nepožadoval. Pro žalobce je nepochopitelné, proč tento odklad žalované nechyběl a nevyžádala si jej po žalobcově zaměstnavateli, který dodal podklady pro výpočet důchodu, anebo případně přímo od žalobce. Ze zápočtového listu bylo zcela zřejmé, že žalobce v letech 1959 – 1963 studoval. Žalobce žalované doložil 8. 12. 2010 kopii žádosti o invalidní důchod, kterou zaslal žalované žalobcův poslední zaměstnavatel. Na této žádosti je jasně uvedeno, že žalobce v letech 1959 – 1963 studoval. To žalovaná pominula a tím vznikla chyba, nikoli ze strany žalobce. Dne 16. 12. 2010 žalobce obdržel od žalované sdělení, že v dokumentech žalované je písemnost, kde je jejich rukou tužkou dopsáno, že doloží vysvědčení. To však po žalobci nikdy nikdo nechtěl. A mohlo to být kdykoli na doklad dopsáno. Žalobce nikdy nepodepisoval, že má doložit vysvědčení. Dne 6. 1. 2011 požádal žalobce o doplacení dlužné částky. Částka by neměla být doplácena tři roky zpětně, ale pět let. Žalobce v roce 2002 onemocněl a nebyl si schopen zkontrolovat správnost výpočtu důchodu. Postup žalované vůči lidem, kteří celý život pracovali a odváděli pojistné, shledal jako nesolidní.

[3] V doplnění žaloby zástupce žalobce namítl nesprávné právní posouzení věci a to, že případ žalobce měl být posuzován podle § 56 odst. 1 písm. b) poslední věta zákona č. 155/1995 Sb., nikoli podle přechodných ustanovení v čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb., který se na žalobce nevztahuje. Proto doplatek důchodu náleží žalobci v důsledku nesprávného postupu žalované a chybného výpočtu od 24. 11. 2002. Pokud by se přechodná ustanovení na žalobce vztahovala, odepření doplatku by bylo v rozporu s dobrými mravy a s ústavním pořádkem České republiky z důvodu nepřiměřeného zásahu do základních lidských práv a svobod (zejména čl. 30 odst. 1 ZLPS) a soud by měl předložit věc Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy.

[4] Žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že důchod byl žalobci přiznán na základě podepsané žádosti. Ve výpisu dob pojištění je uvedeno studium SPŠS s maturitou s poznámkou, že studium není doloženo, resp. doloží dodatečně. Rozhodnutí o přiznání invalidního i starobního důchodu jsou pravomocná. Žalobce předložil maturitní vysvědčení OSSZ Olomouc 6. 5. 2010, tato doba byla započtena, spornou se stala doba, za kterou náleží doplatek zvýšeného důchodu. Žalovaná vyslovila nesouhlas s tvrzením žalobce, že důchod byl vypočten a vyplácen v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení. Řízení o dávky důchodového pojištění je vedeno zásadou dispoziční a projednací a uplatnění nároků účastníka a jejich prokázání leží v dispoziční sféře účastníka řízení. Tato zásada je částečně prolomena § 12 zákona č. 582/1991 Sb., jenž je ve vztahu speciality ke správnímu řádu, podle kterého orgány sociálního zabezpečení **mohou** vyzvat příjemce dávky sociálního zabezpečení, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok

na dávku nebo její výplatu. Proto v důsledku principu dobré správy provádí žalovaná došetřování dob pojištění v případech, kdy zaměstnavatel k tíži pojištěnce neplní své povinnosti nebo dob obtížně prokazatelných. Prokazování studia předložením vysvědčení k těmto případům nepatří. Nyní nelze prokázat, zda byl žalobce upozorněn na potřebu doložit studium, relevantní je fakt, že nepodal žádný opravný prostředek. Proto se uplatní pětiletá lhůta pro doplatek.

[5] Soud vyzval žalovanou, aby se vyjádřila k možnosti uspokojit navrhovatele a žalované sdělil své úvahy zejména o vyšetřovací zásadě s odkazem na odbornou literaturu, o výkladu slova „může“ v judikatuře správních soudů, o přezkumu správního uvážení, ústavnosti § 85a zákona č. 582/1991 Sb. a možnému posouzení podání žalobce jako žádost o náhradu škody.

[6] Žalovaná soudu k uvedené výzvě sdělila, že nehodlá žalobce uspokojit, že žalobce sám dobu studia nedoložil, měl být bdělý při uplatňování a ochraně svých práv a podat opravný prostředek. Ustanovení § 85a zákona č. 582/1991 Sb. žalovaná za protiústavní nepovažuje, toto ustanovení bylo do zákona vloženo dodatečně z důvodu urychlení řízení.

[7] Krajský soud přezkoumal napadené rozhodnutí podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále „s. ř. s.“), v mezích žalobních bodů a při přezkoumání rozhodnutí vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 a 2 s. ř. s.), tedy ke dni 27. 6. 2011, s přihlédnutím k právním úpravám účinným v jiných obdobích, jak je dále uvedeno v textu rozsudku.

[8] Ze spisu a napadeného rozhodnutí soud ve vztahu k souzené věci zjistil, že 11. 11. 2002 požádal žalobce o invalidní důchod. V žádosti je uvedeno, že v letech 1959 – 1963 studoval SPŠS s maturitou a v části formuláře označené jako „poznámky a údaje o předložených dokladech je rukou uvedeno: „Nedoložení? Doloží dodatečně“. V dalších částech je ke strojově psaným dobám pojištění v poznámkové části poznámka dopsána strojově s výjimkou slov „5 x ELDP“. V žádosti o starobní důchod ze dne 19. 10. 2006 je odkaz na žádost o invalidní důchod.

[9] V podání ze dne 4. 10. 2010 žalobce požádal o doplacení rozdílu nesprávně vypočteného důchodu od 24. 11. 2002 s tím, že výpočet důchodu prováděla pracovnice žalované paní Saurová a při výpočtu si nikdo nevšiml, že v něm chybí čtyři roky. Nyní se žalobce dovídá, že jsem si to měl zkontrolovat, ale nikdo neřekl, podle jakého nařízení. Žalobce vyslovil nepochopení, proč by měl kontrolovat práci žalované, důvěřoval jí. Když se žalobce dostavil na přepážku v květnu 2010, paní u přepážky hned zjistila, že mu důchod špatně spočítali, že tam chybí čtyři roky a po dotazu, co žalobce dělal, řekla, že chybí maturitní vysvědčení, které žalobce obratem dodal. Důchod byl žalobci přepočten, ale celková chybějící suma doplacená nebyla.

[10] Žalovaná žalobci dopisem ze dne 10. 11. 2010 sdělila, že doplatek mu náleží pouze za tři roky.

[11] V dopise ze dne 29. 11. 2010 žalovaná žalobci doporučila, aby se obrátil na okresní správu sociální zabezpečení v místě bydliště, kde mu zaměstnanci poradí a poskytnou veškerou potřebnou odbornou pomoc.

[12] V žádosti ze dne 29. 11. 2010 žalobce uvedl, že je divné, že žalovaná pominula dobu 1959 – 1963 v době, kdy byla stanovena pracovní povinnost a že žalované tyto čtyři roky nechyběly.

[13] Žalobce 8. 12. 2010 poslal žalované kopii žádosti o plný invalidní důchod, kterou žalovaná zaslal poslední zaměstnavatel žalobce. Žalobce poukázal na to, že v žádosti je doba studia uvedena, žalovaná to pominula, připravila žalobce o tisíce Kč a proto požádal o doplacení celé částky. Přílohou žádosti žalobce je kopie žádosti o plný invalidní důchod, na které je uvedeno, že žalobce studoval v letech 1959 – 1963 SPŠS s maturitou, v poznámkové části není nic uvedeno.

[14] Dopisem ze dne 16. 12. 2010 žalovaná oznámila žalobci, že v žádosti o invalidní důchod uvedl, že doklad o studiu doloží dodatečně, pravost údajů žalobce potvrdil svým podpisem. Dobu studia žalobce doložil až 6. 5. 2010, proto mu byl doplatek poukázán podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. Kopii žádosti žalobci s tímto dopisem žalovaná zaslala.

[15] Žádostí ze dne 6. 1. 2011 žalobce požádal o doplacení nesprávně vypočteného důchodu nikoli za tři, ale za pět let zpětně.

[16] Žalovaná dopisem ze dne 24. 1. 2011 žalobci sdělila, že mu doplatek zpětně za pět let nenáleží, ale podle účinné úpravy pouze za tři roky.

[17] Žádostí ze dne 28. 2. 2011 žalobce projevil nesouhlas s právním výkladem a žádal o doplacení důchodu za pět let zpětně.

[18] Žalovaná dopisem ze dne 28. 3. 2011 sdělila žalobci, že žádost žalobce považuje za podanou v roce 2010 a proto mu doplatek náleží pouze za tři roky zpětně.

[19] Podáním ze dne 19. 4. 2011 žalobce brojil proti dopisu žalované ze dne 28. 3. 2011 námitkou, protože jej po odborné konzultaci posoudil jako rozhodnutí.

[20] Rozhodnutím ze dne 16. 5. 2011 žalovaná zamítla žádost žalobce o doplatek důchodu za dobu od 24. 11. 2002 do 31. 12. 2005 a uvedla, že v souladu s § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném do 31. 12. 2008 nárok na požadovaný doplatek žalobci zanikl a odkázala na § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění a čl. II bod 14 zákona č. 306/2008 Sb. ve znění zákona č. 479/2008 Sb.

[21] Podle námítky ze dne 13. 6. 2011 žalobce požádal o doplacení důchodu za pět let zpětně.

[22] Napadeným rozhodnutím byly zamítnuty námitky proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 5. 2011 a toto rozhodnutí bylo potvrzeno. Žalovaná odkázala na článek II bod 1 zákona č. 306/2008 Sb. a § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995

Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2009 a uvedla, že žalobci byl přiznán od 24. 11. 2002 plný invalidní důchod. V žádosti o invalidní důchod je uvedeno, že žalobce v letech 1959 - 1963 studoval SPŠS s maturitou, doklad o studiu doloží žalobce dodatečně. Pravost údajů žalobce potvrdil svým podpisem. Dne 19. 10. 2006 uplatnil žalobce žádost o starobní důchod. Dobu studia žalobce doložil až dne 6. 5. 2010 prostřednictvím Okresní správy sociálního zabezpečení Olomouc. Žalovaná odkázala na čl. II bod 14 zákona č. 306/2008 Sb. a § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2008. Na základě uvedeného žalovaná shledala, že nárok na doplatek důchodu za dobu před 1. 1. 2009 náleží žalobci v rozsahu nejvýše tří let.

[23] Krajský soud dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.

[24] Soud rozhodl ve věci poté, co jeho předchozí rozsudek ze dne 10. 4. 2012, čj. 72 Ad 63/2011-43, byl zrušen rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 6. 2013, čj. 4 Ads 33/2013-32. Právním názorem vysloveným v citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu je zdejší soud vázán.

[25] Podle § 85a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí, *v řízení ve věcech důchodového pojištění se nepoužije ustanovení správního řádu o vyjádření účastníků k podkladům rozhodnutí; zahájení řízení z moci úřední se účastníkům zpravidla neoznamuje.*

[26] Podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2009 do dne vydání napadeného rozhodnutí, *zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží. Důchod nebo jeho zvýšení se přitom doplatí nejvýše pět let nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení; pro běh této lhůty platí § 55 odst. 2 věta druhá a třetí obdobně. Důchod nebo jeho zvýšení se však doplatí ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, v případě, že důchod nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení.*

[27] Podle téhož ustanovení [§ 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění] ve znění účinném do 31. 12. 2008, *zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení; pro běh této lhůty platí § 55 odst. 2 věta třetí obdobně.*

[28] Podle čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb. *za dobu před 1. lednem 2009 se důchod nebo jeho zvýšení doplatí ve výši, v níž důchod správně náležel, nejvýše v rozsahu stanoveném právními předpisy účinnými ke dni 31. prosince 2008.*

[29] Podle § 12 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí, *orgány sociálního zabezpečení mohou vyzvat*

a) *zaměstnavatele, aby podal hlášení a předložil záznamy o skutečnostech rozhodných pro nárok na dávky sociálního zabezpečení, jejich výši a výplatu,*

b) *příjemce dávky sociálního zabezpečení, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši a výplatu,*

c) *příjemce dávky sociálního zabezpečení podmíněné nepříznivým zdravotním stavem a žadatele o tuto dávku, aby se podrobil vyšetření zdravotního stavu, popřípadě jinému odbornému vyšetření,*

d) *osobu samostatně výdělečně činnou, aby se za účelem provedení kontroly plnění jejích povinností v sociálním zabezpečení, včetně placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, dostavila v určeném termínu na příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení, popřípadě na místo určené touto správou; osoba samostatně výdělečně činná je povinna této výzvě vyhovět, pokud se předem z vážných důvodů neomluvila; to platí obdobně pro zaměstnavatele, který ke dni vyhotovení výzvy okresní správou sociálního zabezpečení má v registru pojištěnců evidováno méně než 26 zaměstnanců účastných důchodového pojištění,*

e) *občana, aby se za účelem osvědčení skutečností rozhodných pro provádění důchodového pojištění dostavil v určeném termínu na příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení; občan je povinen této výzvě vyhovět, pokud se předem z vážných důvodů neomluvil.*

[30] Podle § 1 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí, *tento zákon upravuje postup orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávních celků a jiných orgánů, právnických a fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (dále jen "správní orgán").*

[31] Podle § 1 odst. 2 správního řádu *tento zákon nebo jeho jednotlivá ustanovení se použijí, nestanoví-li zvláštní zákon jiný postup.*

[32] Podle § 3 správního řádu *nevyplývá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.*

[33] Podle § 50 odst. 1 správního řádu *podklady pro vydání rozhodnutí mohou být zejména návrhy účastníků, důkazy, skutečnosti známé správnímu orgánu z úřední činnosti, podklady od jiných správních orgánů nebo orgánů veřejné moci, jakož i skutečnosti obecně známé.*

[34] Podle § 50 odst. 2 správního řádu *podklady pro vydání rozhodnutí opatřuje správní orgán. Jestliže to nemůže ohrozit účel řízení, může na požádání účastníka správní orgán připustit, aby za něj podklady pro vydání rozhodnutí opatřil tento účastník. Nestanoví-li zvláštní zákon jinak, jsou účastníci povinni při opatřování podkladů pro vydání rozhodnutí poskytovat správnímu orgánu veškerou potřebnou součinnost.*

[35] Podle § 50 odst. 3 správního řádu *správní orgán je povinen zjistit všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu. V řízení, v němž má být z moci úřední uložena povinnost, je správní orgán povinen i bez návrhu zjistit všechny rozhodné okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch toho, komu má být povinnost uložena.*

[36] Podle § 50 odst. 4 správního řádu *pokud zákon nestanoví, že některý podklad je pro správní orgán závazný, hodnotí správní orgán podklady, zejména důkazy, podle své úvahy; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.*

[37] Nejvyšší správní soud se ztotožnil s názorem krajského soudu, že žalobci byl přiznán a vyplácen plný invalidní důchod v nižší částce, než v jaké mu náležela, v důsledku nesprávného postupu žalované, protože podle § 108 věty první zákona č. 582/1991 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2005, pro řízení ve věcech důchodového pojištění totiž platily obecné předpisy o správním řízení. Proto se v řízení o přiznání plného invalidního důchodu musela stěžovatelka řídit ustanoveními § 3 odst. 4, § 32 odst. 1 a § 46 tehdy platného správního řádu z roku 1967 a při svém rozhodování vycházet ze spolehlivě, přesně a úplně zjištěného skutečného stavu věci a za tím účelem si opatřit potřebné podklady pro rozhodnutí, a to i bez návrhu žalobce. Takto vyjádřená zásada materiální pravdy se přitom v tomto řízení nemohla projevit odlišně, neboť žalobce v žádosti o plný invalidní důchod uvedl dosažení doby studia na střední škole od roku 1959 do roku 1963 a splnil tak svoji povinnost tvrzení. Navíc tato doba studia žalobci očividně chyběla, neboť s ohledem na tehdejší společenské zřízení a právní úpravu bylo jen stěží myslitelné, aby po skončení povinné školní docházky nebyl zaměstnán ani nepokračoval ve studiu a v období čtyř let tak nezískal žádnou dobu zabezpečení. Doba studia od roku 1959 do roku 1963 proto nepředstavovala neznámou skutečnost, kterou by stěžovatelka nemohla v řízení o plný invalidní důchod zjistit. Za této situace měla stěžovatelka postupovat podle § 12 písm. b) zákona č. 582/1991 Sb. a vyzvat žalobce k předložení dokladu o studiu střední školy či alespoň k sdělení názvu školy, neboť se jednalo o skutečnost rozhodnou pro výši plného invalidního důchodu. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že v žádosti o plný invalidní důchod je obsažena ručně psaná poznámka o tom, že žalobce doloží dobu studia dodatečně. Jednak není jisté, že tuto poznámku učinil žalobce, neboť ve fotokopii žádosti předložené v řízení o doplatek důchodu není vůbec uvedena. I kdyby se však žalobce v žádosti o plný invalidní důchod skutečně zavázal k dodatečnému doložení doby studia na střední škole, nezbavilo by to stěžovatelku povinnosti vyzvat jej k prokázání této skutečnosti. Řízení o přiznání plného invalidního důchodu žalobci totiž nebylo vedeno zásadami dispoziční a projednací, nýbrž zásadou materiální pravdy, jak již bylo zmíněno. Jestliže se tedy stěžovatelka touto zásadou neřídila, došlo k stanovení nesprávné výše plného invalidního důchodu jejím zaviněním.

[38] Dále Nejvyšší správní soud konstatoval, že žalovaná však žalobci nepřiznala doplatek plného invalidního důchodu i za dobu od 24. 11. 2002 do 31. 12. 2005 s odkazem na ustanovení čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb. a § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2008. Ustanovení čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb. zní takto: „Za dobu před 1. lednem 2009 se důchod nebo jeho zvýšení doplatí ve výši, v níž důchod správně náležel,

nejvýše v rozsahu stanoveném právními předpisy účinnými ke dni 31. prosince 2008.“ Podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2008, „[z]jistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení; pro běh této lhůty platí § 55 odst. 2 věta třetí obdobně“.

[39] V důvodové zprávě k zákonu č. 306/2008 Sb. se přitom ohledně čl. II bodu 14 uvádějí tyto skutečnosti: *„Pokud jde o přechod na novou právní úpravu obsaženou v čl. I bodu 70, navrhuje se, aby náležel doplatek důchodu v důsledku přiznání neprávem odepřeného důchodu nebo jeho zvýšení v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení nejvýše tři roky nazpět od účinnosti navrhované změny právní úpravy, tedy nejvýše za dobu stanovenou dosavadními předpisy, i když k rozhodnému zjištění dojde již za účinnosti navrhované změny právní úpravy. Tento postup je odůvodněný z hlediska rovného posuzování důsledků stejné skutečnosti (doplatek důchodu v důsledku nápravy nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení) v období před účinností navrhované změny právní úpravy.“* (www.psp.cz, sněmovní tisk č. 435, 5. volební období Poslanecké sněmovny).

[40] Obsah ustanovení čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb. a § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2008, jakož i vůle zákonodárce tedy vedou k jednoznačnému závěru, podle něhož doplatek k důchodu za dobu před 1. 1. 2009 náleží jeho příjemci nejvýše za dobu tří let nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na zvýšení důchodu, a to i když k rozhodnému zjištění dojde až za účinnosti současné právní úpravy a i když přiznání nebo vyplácení důchodu v nižší částce, než v jaké náleží, zavinil orgán sociálního zabezpečení. Tento postup zvolený zákonodárcem je přitom motivován nutností zabránit vytvoření zvýhodněné skupiny žadatelů o doplatek k důchodu za dobu do 31. 12. 2008, u nichž došlo ke zjištění nebo uplatnění tohoto nároku až po tomto datu.

[41] Čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb. je přechodným ustanovením, které upravuje podmínky pro nárok na doplatek důchodu za dobu do 31. 12. 2008, a proto na tyto případy nelze aplikovat § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2009. Také k ustanovení § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2009, který prodloužil původně tříletou lhůtu pro zánik nároku na výplatu důchodu nebo jeho části na pět let, byla přijata přechodná úprava, která je obsažena v čl. XXXIV bodu 4 zákona č. 189/2006 Sb. Podle něho *„[z]a dobu přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2009 - pozn. soudu) se důchod doplatí podle § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, nejvýše v rozsahu stanoveném právními předpisy účinnými ke dni, který předchází dni nabytí účinnosti tohoto zákona (tedy v rozsahu nejvýše tří let ode dne, za který důchod nebo jeho část náleží - pozn. NSS)“.* Znění § 55 odst. 2 a § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2009, jakož i přechodná ustanovení k nim se vztahující jsou tedy ve vzájemném souladu a na

základě nich nelze dospět k závěru o nutnosti přiznat žalobci doplatek plného invalidního důchodu již od vzniku nároku na něj.

[42] Nejvyšší správní soud konstatoval, že všechny výkladové metody vedou k jednoznačnému závěru, podle něhož nemá žalobce nárok na doplatek plného invalidního důchodu za dobu od 24. 11. 2002 do 31. 12. 2005. Tento závěr je také ústavně konformní ve vztahu k § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2008. Nejvyšší správní soud se totiž v rozsudku ze dne 12. 7. 2006, čj. 6 Ads 58/2005-44, www.nssoud.cz, také zabýval případem, v němž byl přiznán starobní důchod v nižší částce, než náležel, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení. Ten spočíval stejně jako v posuzované věci v nezohlednění doby studia, která byla dokonce řádně prokázána již v řízení o přiznání důchodu. V tomto judikátu přitom Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že prekluzivní lhůta pro zánik nároku na výplatu dávky důchodového pojištění uvedená v § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2008, umožňuje vyplatit doplatek dávky přiznané v nižší částce, než náležela, nejvýše za dobu tří let od uplatnění žádosti či zjištění, že dávka je vyplácena v nesprávné výši. Zánik nároku na výplatu přitom nijak neovlivňuje skutečnost, že dávka byla vyplácena v nižší částce, než náležela, v důsledku pochybení nositele pojištění.

[43] Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 7. 2006, čj. 6 Ads 58/2005 - 44, *totiž rozhodnutí o dávkách důchodového pojištění je vydáváno cum clausula rebus sic stantibus, tedy s výhradou pozdější změny rozhodnutí, a to ve všech stěžejních otázkách, tedy jak pokud jde o samotný nárok, tak pokud jde o výši dávky i její výplatu. Změna dávky může spočívat v přiznání dávky, byla-li neprávem odeprána nebo přiznána od pozdějšího data, než od jakého náleží, ve zvýšení dávky, byla-li přiznána nebo je vyplácena v nižší částce, než náleží, v odnětí dávky, byla-li přiznána neprávem, v zastavení výplaty dávky, změní-li se skutečnosti rozhodné pro výplatu dávky. Řízení o změně dávky může být zahájeno na návrh nebo z podnětu orgánu, který je oprávněn o věci rozhodnout (žádost o změnu musí být podána písemně, přičemž za den uplatnění žádosti se považuje den, kdy se oprávněný obrátil na žalovanou se svým požadavkem poprvé - § 81 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb.). Nárok na dávku nezaniká uplynutím času; nárok na výplatu však zaniká uplynutím stanovené doby; obecně je tato lhůta tříletá; v případě změny dávky spočívající v jejím zvýšení platí toto pravidlo rovněž s tou modifikací, že se pamatuje na případy, kdy je postupováno ex offo, a pak se možnost doplatit dávku zpětně váže na den zjištění, že dávka byla vyplácena v nižší částce, než náleží [jinak platí obecné pravidlo o zániku nároku na výplatu uplynutím tří let ode dne, za který důchod nebo jeho část náleží – poněvadž nárok na výplatu vzniká splněním podmínek nároku, podmínek na výplatu a podáním žádosti o přiznání nebo vyplácení důchodu (§ 54 odst. 2 cit. zákona č. 155/1995 Sb.) bude zánik nároku na výplatu časově spojován pravidelně s uplatněním žádosti o důchod (žádosti o změnu důchodu)].*

[44] Z této právní úpravy plyne několik výchozích premis: v důchodovém pojištění se v široké míře připouští změna pravomocného rozhodnutí o dávce, a to jak vlivem nových skutečností, které nastaly po právní moci rozhodnutí, tak vlivem skutečností, které existovaly v době rozhodování, a přihlíží se k nim dodatečně. Zákon přitom nerozlišuje, zda oprávněná osoba takovou skutečnost mohla v původním řízení uplatnit, či nikoliv. Tyto skutečnosti pak mohou mít na dávku

z hlediska jejího poživatele vliv pozitivní i negativní. Stejný důsledek (tedy například zvýšení či snížení dávky či dokonce odnětí) má i omyl žalované, v jehož důsledku byla dávka buď neprávem odeprána, nebo je vyplácena v nižší částce, než v jaké náleží (množství typových situací je větší, zde soud uvádí jen nejtypičtější situace). Pokud jde o časovou účinnost rozhodnutí o změně dávky, pak rozhodnutí „negativní“ (odnětí, snížení zastavení výplaty) může směřovat výhradně pro budoucnost – takové opatření lze provést až ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které byla dávka již vyplacena. Stěžovatelka se mýlí, pokud se domnívá, že zákon nestanoví prekluzivní lhůtu (jak z dosavadního výkladu plyne, jsou pravidla pro plynutí času ovládána principem prekluze, nikoliv promlčení, jak se stěžovatelka domnívá) pro případné právo žalované na vrácení přeplatku na dávce – taková pravidla obsahuje § 118a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, subjektivní prekluzivní lhůta pro nárok na vrácení neprávem vyplacených částek zaniká v tříleté lhůtě, nejpozději uplynutím deseti let ode dne výplaty dávky. Jde-li o rozhodnutí „pozitivní“, tedy takové, v jehož důsledku měla být vyplácena - například jako ve stěžovatelčině případě, dávka ve vyšší částce, a změna tedy spočívá ve zvýšení dávky, pak platí, že toto zvýšení se provede ode dne, od něhož náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na zvýšení dávky. Jednotlivé splátky dávky tedy podléhají prekluzi, přičemž v obou zmíněných ohledech platí tříletá lhůta – namítanou nerovnost zde tedy shledat není možno (prekluze se uplatňuje jak ve vztahu k nedoplatkům, tak přeplatkům – u těch se pak uplatňuje ve vztahu k příjemcům dávek povětšinou odpovědnost na principu zavinění, i když nikoli bezvýjimečně, uplatňuje se v některých vymezených případech i odpovědnost tzv. objektivní).

[45] *Stěžovatelka staví svou obranu proti aplikaci § 56 odst. 1 písm. b) cit. zákona především na skutečnosti, že dávka byla přiznána v nižší částce než náležela v důsledku omylu žalované, přičemž podle názoru Nejvyššího správního soudu se jednalo o omyl skutkový, neboť žalovaná nikdy nezpochybnila nutnost přihlídnout při výpočtu výše důchodu podle platné právní úpravy v době přiznání dávky i k době studia, a to i k době studia před dovršením 18 let věku; jednalo se tedy o to, že žalovaná si neuvědomila, že stěžovatelka prokázala i předmětnou dobu studia v letech 1960 - 1966. V takovém případě by se podle názoru stěžovatelky neměla aplikovat pravidla o důsledcích uplynutí času, a pokud se tak stalo, bylo zasaženo její právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří (čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), případně ve spojení s porušením čl. 4 téže Listiny.*

[46] *Časová omezenost ochrany práv státní mocí nachází svůj výraz v institutech promlčení a prekluze jako důsledku požadavku právní jistoty: ten, kdo své právo ve stanovené době nevykoná nebo neuplatní, právo ztrácí, nebo se jeho postavení oslabuje. Jedná se o instituty bránící existenci nevyjasněných právních vztahů prolínající celým právním řádem, v soukromém právu již od dob Theodosia II (408 - 450). V právu sociálního pojištění se nejprve v jeho počátcích (řádově v letech 1924 - 1964) aplikoval institut promlčení jednotlivých splátek dávek, promlčecí doba byla jednoletá až do roku 1988, přičemž do roku 1956 se promlčoval i nárok na dávku (nejdříve ve lhůtě pětileté, posléze desetileté), s účinností zákona č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, byla výše doplatku na dávce přiznané v nesprávné výši omezena absolutní částkou a obdobím tří let, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení přešel na koncepci prekluze nároku na výplatu, zavedl tříletou obecnou prekluzivní lhůtu, a nepřevzal omezení maximální částkou pro doplatky dávek*

neprávem odepřených. Tříleté omezení pro zpětnou výplatu dávky vyměřené v nesprávné výši se tak v právu sociálního zabezpečení aplikuje více než čtyřicet let. Bylo tomu tak i v dobách, kdy náš právní řád neznal odpovědnost státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím; avšak i právní úprava této materie obsahuje úpravu promlčení a od věci není rovněž upozornit na skutečnost, že podle správního řádu účinného v době rozhodování žalované bylo možno nezákonné rozhodnutí zrušit či změnit pouze do tří let od jeho právní moci a rovněž pro obnovu řízení byly stanoveny nepřekročitelné lhůty. Na rozdíl od právní úpravy odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nastupuje v důsledku úpravy v § 56 zákona č. 155/1995 Sb., povinnost žalované změnit výši dávky, zjistí-li, že byla vypočtena nesprávně, a to bez ohledu na délku doby, která uplynula od původního přiznání dávky, a doplatit rozdíl za období tří let zpětně. V této souvislosti je také možno připomenout, že podmínkou odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím je, že takové rozhodnutí bylo jako nezákonné zrušeno – takového účinku je však možno dosáhnout jen při respektování řady lhůt upravených procesními předpisy vycházejících z principu, že každý má střežit svá práva. Pochybení žalované je neoddiskutovatelné a k omylům by nemělo docházet; právní úprava, kterou stěžovatelka zpochybňuje, však v relativním srovnání kupříkladu s uvedenou obecnou úpravou odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, přináší „poškozenému“ postavení, jež by podle obecné úpravy náhrady škody neměl (zákon č. 82/1998 Sb. tak stanoví nejen, že podmínkou odpovědnosti státu je zrušení rozhodnutí pro nezákonnost, k čemuž může dojít jen za respektování přísných lhůt, například k podání žaloby ve správním soudnictví nebo pro zrušení v řízení správním mimo odvolání, ale rovněž, že promlčecí doba běží ode dne oznámení zrušovacího rozhodnutí). Omezení ochrany práv v čase je součástí všech právních odvětví našeho právního řádu, včetně úprav veřejnoprávních.

[47] Práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří (čl. 30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) se lze domáhat jen v mezích zákonů, které toto ustanovení provádí (čl. 41 odst. 1 Listiny).

[48] Stěžovatelka se fakticky domáhá rozhodnutí contra legem, neboť ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, nevzbuzuje svou dikcí ani smyslem jakoukoliv pochybnost – Nejvyšší správní soud však nevidí žádný prostor pro vytvoření právního pravidla soudem, z judikatury Ústavního soudu plyne, že by tomu tak mohlo být pouze v situaci, kdy psaný zákon neplní svou funkci spočívající ve spravedlivém vyřešení právního problému. O takovou situaci se však v projednávané věci nejedná; tím není řečeno, že stěžovatelka subjektivně právní úpravu upravující prekluzi splátek dávky důchodového pojištění vnímá jako nespravedlivou. Jak shora vyloženo, právní úprava stojí na principu prekluze, tedy zániku práva v důsledku jeho neuplatnění ve stanovené lhůtě – jediný žalobní důvod však směřoval proti námitce promlčení vznesené podle názoru stěžovatelky v rozporu s dobrými mravy. V tomto ohledu nemohla být stěžovatelka úspěšnou, neboť zaměnila právní úpravou použité instituty mající v našem právním řádu odlišné doktrinární i praktické právní postavení. Zaniklé právo nemohla žalovaná stěžovatelce přiznat a k jeho zániku musela přihlédnout z moci úřední.

[49] Již v nálezu sp. zn. II. ÚS 70/2000 ze dne 1. 11. 2000 Ústavní soud konstatoval, že není v rozporu s ústavním pořádkem, pokud § 56 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, umožňuje změnu dávky jak ve prospěch, tak v neprospěch jejího poživatele. Uplynutí času obecně v právu způsobuje oslabení pozice toho, kdo není dostatečně bdělý při ochraně svých práv (*vigilantibus iura*), a proto úpravu prekluze v důchodovém pojištění samu o sobě nelze považovat za takovou, jež by zasahovala do práva podle čl. 30 Listiny základních práv a svobod či způsobovala zásah zakázaný čl. 4 téže Listiny.

[50] Právní úprava prekluze práva na výplatu dávky nevybočuje nikterak z jiných obdobných úprav; z hledisek vymezených judikaturou Ústavního soudu pro kontextuální posouzení ústavnosti lhůty (srov. Pl. ÚS 6/05) neshledává Nejvyšší správní soud na tříleté prekluzivní lhůtě pro zánik práva na výplatu dávky důchodového pojištění ani nepřiměřenost, svévoli při jejím stanovení, ani existenci nerovnosti ve vztahu k nějakým skupinám příjemců dávek. Stěžovatelka měla veškeré možnosti své právo chránit (nelze též odhlédnout od skutečnosti, že pochybení spočívalo v nezapočtení celých šesti let doby pojištění, tedy poměrně dlouhé doby, přičemž v žádosti o dávku tato doba byla prokazována a v osobním listě důchodového pojištění tato doba vykázána nebyla a v odůvodnění původního rozhodnutí žalovaná, jako ve všech obdobných případech, uvádí, jakou dobu pojištění hodnotila). Tím Nejvyšší správní soud nikterak nezpochybňuje přesvědčení stěžovatelky, že žalovaná jako specializovaný správní úřad disponující odborníky na problematiku důchodového pojištění má zajišťovat ve své praxi bezchybnou aplikaci právních norem; poněvadž však v napadeném rozsudku Městského soudu v Praze neshledala pochybení, jež mu stěžovatelka vytýkala, kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.), přitom je přesvědčen, že k námitkám stěžovatelky přistoupil s maximální možnou příznivostí, a to i při vědomí, že jde o ochranu sociálních práv.“

[51] S právním názorem o souladu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2008, s ústavním pořádkem, který byl vysloven v rozsudku ze dne 12. 7. 2006, čj. 6 Ads 58/2005-44, se Nejvyšší správní soud ztotožnil i v dané věci a ve stručnosti na něho odkázal, neboť tento judikát reaguje i na tvrzení žalobce, že nemůže nést následky pochybení orgánu sociálního zabezpečení.

[52] Žalobce požádal dne 4. 10. 2010 o doplacení nesprávně vypočteného důchodu (invalidního, posléze starobního) za dobu od 25. 11. 2002. Sporný byl v souzené věci výklad ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a aplikace citovaných ustanovení správního řádu o zjištění skutkového stavu ve spojení s přechodnými ustanoveními citovanými výše.

[53] Právním názorem Nejvyššího správního soudu je zdejší soud vázán, s tímto právním názorem se ztotožnil. Přechodná ustanovení čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb. a čl. XXXIV zákona č. 189/2006 Sb. neumožnila, aby se na souzenou věc aplikoval § 55 odst. 2 a § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném od 1. 1. 2009 a aby žalovaná v důsledku svého pochybení doplatila žalobci neoprávněně nepřiznanou částku za období předcházející správnému výpočtu důchodu.

[54] Z výše uvedených důvodů soud zamítl žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s.

[55] Žalobce ve sporu nebyl úspěšný a žalovaná v tomto řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení ze zákona (§ 60 odst. 1 a 2 s. ř. s., § 118d odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

[56] Ustanovenému zástupci soud přiznal odměnu za zastupování za dva úkony právní služby 500 Kč podle § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. b) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2012, to je celkem 1.000 Kč, 2× režijní paušál á 300 Kč, tj. dohromady 1.600 Kč, a dále odměnu za dva úkony právní služby po 1.000 Kč podle § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2013, to je celkem 2.000 Kč, 2× režijní paušál á 300 Kč, tj. dohromady 2.600 Kč, vše celkem 4.200 Kč. K této částce náleží podle § 35 odst. 8 s. ř. s. daň z přidané hodnoty ve výši 21 %, tj. 882 Kč. Celková odměna zástupce činí 5.082 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Olomouci 28. 8. 2013

JUDr. Martina Radkova
samosoudkyně